

8. februar 2012

**Referat fra ”Fordobling af økologien – workshop der baner vejen til målet” – den 25. januar 2012.
Workshoppen blev afholdt: Koldkærgård Konferencecenter, Agro Food Park 10, 8200 Aarhus N.**

Referater for workshops

Indhold

a. Finansiering. Hvordan styrker vi finansieringsmuligheder, nye ejerformer mv.?	1
b. Afsætning. Hvordan øges afsætningen nationalt og internationalt?	2
c. Offentlig bespisning - optimal implementering af økologien.....	2
d. Troværdighed - høj standard trods volumen og vækst	4
e. Konkurrencekraft – rentabilitet i dansk økologisk produktion.....	4
f. Bæredygtighed – i forhold til miljø, klima og dyrevelfærd	5
g. Næringsstofforsyning. Hvordan sikres den i økologisk planteproduktion?	7
h. Økologi i sårbare områder - vandindvindingsområder, Natura 2000 mv.	7
i. Økologiforskningen. Hvilke nye indsatser kan understøtte en fordobling?	8
j. Nye økologer. Hvordan sikrer vi tilgangen af nye unge økologer?	9
k. Samfundsmæssige gevinster. Hvordan kan økologien levere mere?.....	10
l. Hvordan omsættes politiske initiativer til konkrete tiltag?.....	10
m. Hvordan udnytter vi bedre potentialet hos de små innovative fødevarerproducenter?.....	11
Konklusion.....	12

a. Finansiering. Hvordan styrker vi finansieringsmuligheder, nye ejerformer mv.?

- Prisen på fx økologiske kyllinger og grøntsager er en stor barriere
- 30 pct. mere import end eksport -> gør mere ud af det danske brand og troværdigheden (kontrol og hæderlighed)
- Øko-mærket og at det er danskproduceret skal synliggøres bedre
- Der er nogle nicher, der burde opdyrkes – som for eksempel snackgulerødder

Konkurrencevilkår skal gøres bedre

- I forhold til det konventionelle skal der være en differentiering på kvalitet, så det ikke kun er prisen, man kigger på. Premium vers. luksus- > økologi behøver ikke at være i luksusklassen
- I forhold til udlandet – hvor man kan slagte en ged/får til 1/3 af, hvad det koster i DK

Occupy tendens - der er nye moralske dagsordener på vej, hvor økologerne vil stå sig godt ved troværdighed, nærhed og tillid.

b. Afsætning. Hvordan øges afsætningen nationalt og internationalt?

Omkring 10 deltagere drøftede dette emne, som alle fandt emnet rigtig vigtigt, da øget afsætning på både hjemmemarkedet og til eksport er nødvendigt for at få mere gang i omlægningen til økologi. Der var mange forslag til at udvikle økologien – altså ikke bare øge afsætningen, men også forslag, som kan være med til enten at mindske importen eller øge det økologiske areal.

Der var enighed om de 5 vigtigste statements (ikke prioriteret):

- 1) *Brande* dansk økologi og det danske kontrolsystem på udenlandske markeder, hvor Danmark i forvejen er kendt som både økologisk foregangsland og for høj fødevarer sikkerhed. På hjemmemarkedet bør *storytelling* bruges på f.eks. mælkekartoner, ægemballage m.v., således at forbrugeren føler, at han/hun kender producenten.
- 2) Bedre samarbejde mellem producenter - især inden for grønt/frugt - kan være med til at øge afsætningen.
- 3) Mere forskning inden for protein, således at vi bedre kan dyrke det ønskede og dermed blive selvforsynende. Der er ligeledes behov for forskning og nye sorter af raps, da der her findes et stort marked for afsætning, men produktionen er for lille.
- 4) Økologisk messe/udstilling for både producenter, virksomheder og forbrugere i København eller alternativt Aarhus, dvs. der hvor forbrugerne findes. En økologisk messe vil give omtale og motivere til yderligere forbrug. Et godt eksempel er en tilsvarende messe i Holland (BioVak), hvor der senest i januar d.å. var omkring 17.000 deltagere.
- 5) BioFach er fortsat af stor betydning for at skabe kontakt med udenlandske indkøbere, men derudover er der også behov for andre fødevarer messer i udlandet - f.eks. i Frankrig.

Andre forslag

Foruden ovennævnte blev disse emner foreslået:

- Brande økologi med Ny Nordisk mad.
- Målrettede informationskampagner mod forbrugere, men forskellige fra landsdel til landsdel svarende til, at det økologiske forbrug bliver væsentlig mindre, jo længere man kommer ud på landet og væk fra storbyerne.
- Have fokus på kokkeskoler og give de kommende kokke mere information om økologi og sundhed, og hvordan det produceres.
- Energiområdet – indsamling af grøntmasser fra bl.a. naturarealer.

c. Offentlig bespisning - optimal implementering af økologien

Samlede statements:

- EU's udbudsordninger i forhold til offentlig indkøb er en udfordring, og skal justeres. Det skal gøres lettere at anvende danske og lokale råvarer. Mere offentlig bespisning skal resultere i reelt øget dansk økologisk areal.
- En række kommunale køkkener har brug for investeringer til at klargøre de fysiske rammer til omlægning til økologi. De enkelte institutionskøkkener skal prioriteres frem for centralkøkkener.

- Øremærkning af omlægningspengene så det sikres, at omlagte køkkener, der har modtaget støtte, forbliver økologiske. Omlægning til økologi forventes at kræve en effektivisering på 20 pct. for at kunne betale merprisen for økologiske varer. Det er væsentligt at sikre, at dette ikke blot leder til en generel effektivisering og besparelse i offentlige køkkener.

Der blev desuden diskuteret følgende:

Brug af danske/lokale råvarer

- Succeskriterium? Øget omlægning af køkkener = øget omlægning af areal?
- Promovering af danske øko-varer – Bornholmske produkter som case.
- Forsyningsdelen af øko-varer. Køkkenerne får pr. automatik udenlandske varer, hvis ikke de bestiller danske. Fortælling om danske råvarer og bæredygtighed er væsentlig. Dilemma mellem f.eks. udenlandske øko eller danske konv. æbler. Principielt er det Ø-mærket, der er målet i København, men vi ønsker kvalitetsforbedringer. Den politiske beslutning om økologi i København handler overordnet om rent drikkevand!
- I Rom er der lavet en løsning om lokal leverancer til skolemad (måske i konflikt med EU?).
- EU's udbudsregler er et stort problem. Hvordan kan vi definere "lokal" begrebet i forhold til lovgivning. Et nationalt udbud giver problemer med lokale leverancer. Køkkenerne kan ikke bestemme, at de vil købe lokalt.
- Politisk indsat på EU plan for større rummelighed i udbudsregler – fx fokus på klimakrav. Danske råvarer er væsentlige for motivationen.
- Carbon-foot print og lokaludbud vil være i strid med det indre marked (toldmure for selv små regioner). Lokal-forsyning er i modstrid med indre marked. Effekt på miljøsidan bliver spredt ud på hele det indre marked. Sundhedseffekten bliver i DK.
- Mulighed for at stille kvalitative krav – f.eks. i forhold til friskhed.

Omstillingsparathed i køkkener?

- Tror ikke modstand bliver et stort problem. I Kbh. foregår 10-15 pct. i centralkøkkener. Der ønskes flere centralkøkkener i oplandets kommuner, hvilket Kbh. ikke finder hensigtsmæssigt, da kvaliteten her ikke nødvendigvis er den bedste.
- Gratis omlægning er det lig med reduceret madspil, mindre kød der kompenserer for dyrere øko-råvarer? Det kan give vanskeligheder ved først omlægning og derefter tilbagelægning, hvilket vil resultere i overdrevent effektiviserede køkkener. Potentielle besparelser på 20 pct. kan resultere i generelle besparelser.
- Investeringsbehov i køkkenerne. Sammenhæng mellem bedre økologisk kost og jobskabelse.
- Kbh. har tænkt tilbagebetalingsaftaler ved tilbagelægning. Økologisk omlægning handler også om menneskelig omlægning.
- Motivation i form af de økologiske spisemærker. Undersøgelse af kendskabet til de økologiske spisemærker.
- Offentlig bespisning skal ikke blive et københavnerprojekt. Hvordan kommer det til Vestjylland?
- Forsvaret lægger kantiner om til nøglehulsmærket.
- Nogle grossister har fået signaler om, at der ønskes lokale varer. Det bør ikke være frivillighedsvej, Staten bør kunne stille krav om en given procent økologi.
- Indkøbsaftaler skal granskes. Sammensluttede producenter kan måske levere til kommunale udbud.
- Omlægning i køkkener har resulteret i større faglighed og fødevarebevidsthed.

Andet

- Hvorledes ændrer offentlig bespisning, madforhold i den private praksis? Børn fra institutioner med offentlig bespisning påvirker resten af familien. Det svarer til 600.000 offentlige måltider om dagen.
- Friskhed, kultur, bæredygtighed kan tænkes som parametre for udbudsaftaler – måske ikke ønsket for DK som eksportland.
- Sammenhæng mellem sundhed og økologi? Samlet kost bliver formentlig sundere ved en omlægning. *Storytelling*.
- Tid. Omlægning tager tid, og der er 1½ år til næste finanslov og dermed nye rammer for omlægning.

d. Troværdighed - høj standard trods volumen og vækst**Ømme tæer/dilemmaer skal frem**

- Økologerne skal selv præsentere (ikke gemme) de eventuelle problemer, der er i produktionen - fx aflivning af tyrekalve, brug af konv. gødning, halm og foder.
- Kan vi løse dilemmaerne samtidig med, at bedrifterne bliver større? Større produktion af frugt medfører større forbrug/behov for "øko-pesticider", eller mælkeproduktion, hvor ko nr. 1.000 skal have samme gode velfærd som ko nr. 1 eller 100.
- Høj standard trods volumen og vækst.

Forbrugerforventninger til økologi

- Sundhed koblet til fravær af pesticider.
- Dyrevelfærd – "dyrene har det godt".

Kan vi opbygge troværdighed på bedrifterne?

- Multifunktionelle bedrifter - fx skal alle Naturmælk-leverandører have natur- og klimahandlingsplaner, og urter i græsmarken.

Gennemsigtighed i produktionen (offentlighed i kontrolresultater)**Fortsat udvikling på bedrifterne**

- Frivillige tiltag på bedrifterne belønnes med højere støttesatser i et differentieret støttesystem, som top-up for fx naturtiltag, ingen konv. gødning m.v.
- Udvikling uden at gå på kompromis med dyrevelfærd og fortsat udvikling mod bedre velfærd bundet op på forskning og forsøg.

e. Konkurrencekraft – rentabilitet i dansk økologisk produktion**Konkurrencekraft**

- Æbler/frugt: Betingelserne skal være ens i Danmark, og de lande vi importerer fra. Importen er på op mod 90 pct. af forbruget.
- Holdningen var, at det var vigtigere med ens regler, frem for strengere regler i Danmark.
- Erfaringen er, at konventionelle avlere godt tør, hvis de får samme produktionsvilkår som i udlandet.
- Problemet i frugtavl er, at midlerne ikke er godkendt i Miljøstyrelsen.

Hvad skal der til for, at folk tør hoppe ud i det?

I forhold til målet om fordobling

- Behov for fokus på fælles EU-regler, da vi ikke kan konkurrere i et eksportmarked, når vi pålægger os selv nogle strammere regler end de øvrige lande i EU.
- Midler i frugtavl.
- Stalde.
- Opdræt af hønniker.

Skal vi holde fanen højt, eller skal vi gå efter fordoblingsmålet?

Er det laveste fællesnævner i relation til eksport, hvis målet skal nås? Skal den gradueres?

Logikken er, at tingene må komme i følgende orden/rækkefølge:

- Efterspørgsel på produktion - der må ikke fraviges fra det markedsbaserede.
- Til gengæld er Danmark ikke større end, at det burde være muligt at koordinere produktionen med detailmarkedets behov, hvis alle led fra landmænd til butik stolede lidt mere på hinanden og arbejdede sammen.
- Man skal holde benene på jorden, vi har ikke råd til en dille, vi har brug for en trend. 2020 målet om fordobling har tendens til dille – fx teknologiordningen, tanken er smuk, men urealistisk i en verden hvor folk ikke køber dyre ting, der ikke er behov for.
- Mindre prisspænd i supermarkedet mellem konventionelle og økologiske varer.
- Ved små produktionsgrene er der behov for en bund under markedet, ellers går producenterne fallit – ses f.eks. med kyllinger og mindre grønsagskulturer.
- Der er behov for noget mere/bedre koordinering, direkte salg, andelsbrug.

I relation til ovenstående og i almindelighed, så skal vi have nogle større udbytter, og være mere effektive.

En anden mulighed for at opfylde 2020 målsætningen var at satse noget mere på energiproduktion og naturpleje. Det vil rumme store arealer, men ikke give den store omsætning eller så mange fødevarer.

f. Bæredygtighed – i forhold til miljø, klima og dyrevelfærd

1) Synergi og samproduktion skal udnytte ressourcerne og sælge varen

Det gælder om at skabe synergi og udnytte de ressourcer, der er på gården. Det er dog svært at dokumentere "synergi" på bedriftsniveau. Det skal kunne måles på én måde.

- Samarbejde mellem bedrifter er en rigtig god ide, men der skal være økonomi i det (gode beregningseksempler er vigtige).
- Naturpleje er også vigtigt i forhold til bæredygtighed, men naturpleje og husdyr kan være svære at få til at gå op. Dyrene vokser måske ikke det, de skal.
- Samproduktion: Flere produktioner sammen kan skabe synergi. Fx plantage (frugt) sammen med dyr (høns/gæs).

Forbrugerne skal have viden, så de kan se fornuften i det (her kan vi fortælle de gode historier, måske især i forhold til samproduktion). Vi skal sørge for at få fokus på lukkede systemer, som fx i akvakultur. Så vi får tænkt tingene ind i en helhed, også i forhold til affaldsprodukterne.

"Naturlig" svin i skove i Spanien – god historie – giver stort udbytte i skoven og god kødkvalitet. Svin og fjerkræ kan godt gå under træer / anden form for beplantning, modsat kvæg, som skal have græs. Det er vigtigt, at økonomien også skal hænge sammen.

Udendørs grise: Samgræsning. Forsøg på Rugballegård, hvor kvierne skulle ud på svinebesætninger. Der findes også andre muligheder for at sætte flere dyr sammen.

2) Der skal være økonomi i at være økolog - bæredygtighed

Der skal være økonomi i at være bæredygtig for landmanden, ellers når vi ingen vegne.

3) Regler kan være en barriere for bæredygtighed

Der kan være regler som gør, at økologerne ikke kan være så bæredygtige som ønsket.

Er der nogle regler der gør, at man ikke kan udnytte bæredygtighed hos økologer?

- Grødeskæring
- Fx ved: Afgræsning eller brug af engmaterialet på anden måde (oversvømmede engarealer, mulighed for at bruge biomassen der?). Hvad må og kan man bruge til pleje af naturarealer?
- Miljøteknologi: Svært at få lov til staldteknik, fx skal der være naturlig ventilation, hvorved det ikke er muligt at luftrense som på konventionelle bedrifter. Fx må man ikke bruge eddikesyre til forsuring af gylle, men kun til rengøring.

4) Mere forskning om bæredygtighed (teknologi og diversitet)

4a) Udvikle ny teknologi

Bioenergi og bæredygtighed. Bør hænge meget mere sammen. Bedre udnyttelse af proteindelen i planterne inden planterne bruges til bioenergi. Dette kan gøres ved bioraffinering inden afgrøden kommer fx i biogasanlæg, så proteinerne "trækkes ud" inden (bælgsæd). Proteinunderskud ses specielt i forhold til svin og fjerkræ.

Velfærd. Pattegrisedødelighed er fx et problem på økologiske besætninger. Hyttedesign kan være en løsning på dette.

Udvaskning. Skal også have fokus: Fx AgroTech projekt - Høst af alger fra overskuds-næringsstoffer (af drænvand) på bedriften. Algerne skal bruges til foder (fx til svin), og dermed kan overskuddet af næringsstoffer recirkuleres på bedriften. Princippet kan også bruges til at udnytte vådområder / enge, når de bliver våde, hvorved kvælstoffet kan bruges.

4b) Valg af sorter og diversitet

Sorter, som er mere bæredygtige

Teste nye sorter, så de nye danskavlede sorter er bedre til at optage næringsstoffer. Ønskes: Sunde sorter og god konkurrenceevne. Planteforædling kan specielt glæde planteavlerne.

Ønskes: Græsblandinger, som kan opretholde udbytte / fordøjelighed, men med kun to omgange slæt (og hermed mindre forbrug af energi i forhold til flere slæt).

Specielt aktuelt i forhold til svin:

Det kunne være godt at få andre/nye afgrøder på so-marken, så vi får mindre udvaskning. Alternativt kunne man tænke i restriktiv tid for soen ude på marken. Måske ude om sommeren inde om vinteren. Dog problematisk i forhold til forbrugerne.

Diversitet

Bæredygtighed er også natur. Der skal udvikles et system, hvor der indgår forskellige arter (fx græsmarksproduktion, hvor der kan være urter i). Særligt hvedemark/majsmark, kunne der godt være lidt mere "natur" i. Jo større marker - jo mere behov for "pletter" med anden afgrøde, så der kommer diversitet (Fx fugle - Viben). Det er dermed også muligt at lave mere specialproducerede varer fra marksiden, som forbrugerne kunne vælge (inkl. den gode historie).

5) Bæredygtighed skal ses i en større sammenhæng (EU/Norden)

Den økologiske produktion skal være tilpasset den danske geografi. Lave det vi er gode til, og som klimamæssigt bedst kan betale sig. Hvis det fx klimamæssigt er bedre at producere i et andet land, skal det gøres der. Det er vigtigt stadigvæk at have handel mellem landene. Bæredygtighed skal ses globalt og ikke kun i Danmark. Kun at tænke dansk producerede afgrøder mv. kan give bagslag, da vi måske ikke er dem, der har de rette produktionsbetingelser – til gengæld kan vi lave ekstra af det, vi er gode til og eksportere dette (måske er det ikke importen, vi nødvendigvis skal fokusere på, men nærmere eksporten).

g. Næringsstofforsyning. Hvordan sikres den i økologisk planteproduktion?**Brug af konventionel gylle**

Landmænd ser meget forskelligt på anvendelse af konventionel svinegylle, lige fra at have det helt fint med at anvende den til at have det dårligt over det.

Forsyningen med andet end N

Der skal også tænkes på forsyningen med andre næringsstoffer end kvælstof. Allerede i dag meldes om problemer med at levere ren råfosfat, fri for bl.a. cadmium, til økologerne. Det skyldes stigende efterspørgsel og stigende priser.

Stå på to ben – biogas er ikke nok for øko-planteproduktion

Løsningen af udfordringerne i økologisk planteproduktion ved en fuld udfasning af konventionel husdyrgødning står på et ben. Det ene ben er etablering af biogasanlæg, der kan køre på plantemasse. Der er brug for at identificere andre muligheder for at drive en økologisk planteproduktion uden konventionel husdyrgødning?

Tilskudssystemet gør os dovne mht. nytænkning af løsninger.

Recirkulering

Vi vil have næringsstofferne tilbage gennem recirkulering. Men der er usikkerhed omkring forurening af de recirkulerede gødningsmidler mht. forurening med bl.a. tungmetaller. Det vil vi ikke have ud på den økologiske jord. Der er behov for at skabe nye recirkuleringssystemer, der kan bidrage med bedre kvaliteter af bl.a. "slam" og husholdningsaffald.

Vi ved alt for lidt om betydningen af de mikrobielle processer i jorden for næringsstofudnyttelsen.

h. Økologi i sårbare områder - vandindvindingsområder, Natura 2000 mv.**Modernisere §3 områderne**

§3 bringes *up to date*: I dag må man gøre, som man gjorde, da arealet blev §3 pålagt. Forslag om en moderne §3: Ingen sprøjtning, begrænset gødning... dvs. økologi.

Øko +

Det giver 30 pct. mere biodiversitet på markfladen at have økologi.

Der er eksponentiel stigning i biodiversitet i et område, hvor der er mere økologisk jordbrug.

Øko +: Læhegnene tilbage til markerne, dyrkningsfrie bræmmer, insektvolde. Dvs. ekstra hektarstøtte til dem, der gør en indsats for at nå EU's biodiversitetsmål.

Læg de ekstensivt drevne arealer om til økologi.

Brug økologien som et redskab til at nå klima, miljø og naturbeskyttelsesmål.

Drikkevandsvandbeskyttelse

Vi har 9-10.000 vandboringer i DK.

- Hvis 50 pct. af drikkevandet skal beskyttes, drejer det sig ifølge DANVA om at beskytte 10.000 ha mod pesticider.
- 60 pct. økologisk offentlig bespisning medfører et behov for 20.000 ha.
Derfor: Kombinér økologisk produktion til de offentlige køkkener med drikkevandsvandbeskyttelse rundt om byerne.
- Kobl de nye grøntsagsarealer med recirkulering af næringsstoffer fra byerne.
- Opret vandfællesskaber ligesom fødevarerelskaber. Således vil kravet om rent vand også komme fra borgerne.
- Giv ekstra tilskud til omlægning – årlig compensation eller éngangskompensation.

Eng er agers moder

Jorden sætter sig i ådalene. I stedet for at ådalene gror til, kan vi omlægge dem til økologi, høste enggræsset og producere økologisk biogas og økologisk gødning, samtidig med at der sker naturpleje på jorden og miljøbeskyttelse af vandet. Når økologerne udfaser brugen af konventionel gylle, vil de kunne erstatte en del af det med økologisk gødning fra ådalene: Eng er agers moder! Det har vist sig at være økonomisk bæredygtigt i Nørreådal.

i. Økologiforskningen. Hvilke nye indsatser kan understøtte en fordobling?**Protein af den rette kvalitet**

- Proteinafgrøder. Kan vi dyrke det protein som dyrene skal bruge i Danmark.
- Bioraffinering inden afgrøderne bliver anvendt i biogasanlæg, så proteinerne kan anvendes til fodring.
- Der skal gang i den økologiske rapsproduktion – hel nytænkning af, hvordan raps kan blive en robust afgrøde for økologerne.

Den økologiske svineproduktion

- Der skal tages hul på de væsentligste problemstillinger.
- Det udendørs produktionssystem – her er udviklingsmuligheder.
- Der må kunne gøres noget ved pattegrisedødeligheden. Måske kan der gøres noget i avl. Det afstedkom en diskussion af, om avl kan løse det – eller om produktionssystemet skal tilpasses grisene.
- Der er også en indsats om miljøbelastning. Der kan gøres mere i forhold til udvaskning fra foldene med søerne. Der er også problemer med ammoniakfordampning fra staldsystemerne til slagtesvinene – her ligger en indsats. Der kan evt. gøres noget med tilladte forsureningsmidler.

- Der er mange indsatsområder, der kan tages fat på, men der er ikke nødvendigvis et behov for yderligere forskning. Der er basis for at lave en tættere sammenhæng mellem forskningen og VSP på økologiområdet.

Slagtekyllingeproduktion

Der var ikke lige nogen i gruppen, der kunne sætte fingeren på, hvad der skal til af forskningsindsats. Men der er behov for at kunne producere økologiske kyllinger til en acceptabel merpris for, at afsætningen kan fremmes.

Prisen skulle være lidt over niveauet for konventionel specialproduktion f.eks. bornholmerhane.

Sundhed

Økologisk *functional foods*.

- Der er et behov for, at man kan sætte fingeren på, hvad der giver sundhed for, at det kan fremmes i produktionen.
- Er det, forbrugerne taler om, når de nævner sundhed, mest koblet op på fravær af pesticider?

Fokus på smag som kvalitetsparameter

- Hvorfor får man ikke oplyst, hvilken sort man køber af f.eks. gulerødder? Så man kan efterspørge en særlig sort. Det hele skal blive som vin, man har et kendskab til den kvalitet, man efterspørger.
- Hvordan sikrer man, at det gode produkt som landmanden har produceret, også er godt, når det præsenteres for forbrugeren i butikken?
- Emballage – der kan ligge en indsats her? Hvorfor skal økologi sælges i masse af indpakning, når man kan købe konventionelt i løsdrift?

Videreudvikling af alternative produktionssystemer til husdyr

- Både slagtesvinestalden og systemer til fjerkræ.

j. Nye økologer. Hvordan sikrer vi tilgangen af nye unge økologer?

Holdninger i undervisningssystemet skal ændres

- Holdningerne er vigtige. Der opleves stivnede anti-økologiske holdninger blandt visse elever på landbrugsskolerne. Mødedeltager fra Vejlbj Landbrugsskole har oplevet dette. Der opleves lærere, som ikke har interesse for at undervise om økologi.
- Man bør have udvalgte skoler, som kan specialisere sig i øko-undervisningen. Økologi skal gennemsyre undervisningen, og undervisningen skal være motiverende.
- Der findes kun en bog fra 1996 om økologisk jordbrug, og der har ikke været støtte til nyt materiale.

Mere økologi på skolerne

- Det er en positiv ting, at der kommer mere økologi ind i undervisningen på landbrugsskolerne.

Mere økologi på andre undervisningsområder

- Det blev nævnt, at også 60 pct. omlægning af storkøkkener skal følges med bedre og mere undervisning af storkøkkenpersonalet.
- Der er også barriere blandt konsulenterne omkring at omtale økologiske landbrug som en mulighed.

k. Samfundsmæssige gevinster. Hvordan kan økologien levere mere?

Biogas

- Bedre N-udnyttelse
- Større økoarealer
- Vedvarende energi

Folkesundhed

- Danske (/regionale) råvarer i offentlige køkkener
- Mere information om økologiske produkter
- Differentieret moms

Rent grundvand

- 25 m økoenergiagrøder langs sårbare områder
- Give vandforsyninger mulighed for at investere i økologisk areal

I. Hvordan omsættes politiske initiativer til konkrete tiltag?

- Der skal være en sammenhængende indsats på tværs af ressortområder, således at tilskudsordninger og rammevilkår understøtter samme mål.
 - Eksempelvis er det vigtigt, at et tiltag under Fødevarerministeriet som skal fremme investeringerne i økologisk produktion, samtidig understøttes af en indsats i Miljøministeriet, der kan lette procedurerne for miljøgodkendelser på de økologiske brug.
- Erhverv og myndigheder skal sammen arbejde for at sikre sammenhængen mellem økologiinitiativer og den generelle regulering af erhvervet.
 - Ofte findes barriererne for økologiens udbredelse i samspillet mellem økologiregler, tilskudsordninger og den generelle lovgivning i landbrugs- og fødevarerhvervet.
- Erhvervet skal inddrages så meget som muligt i både policyudvikling og design af konkrete tiltag, for at sikre, at de ordninger der arbejdes med, kommer til at gøre en forskel i praksis. Der er ofte store forskelle mellem de behov og udfordringer, der gælder indenfor forskellige produktionsgrene - her er det afgørende at inddrage erhvervets ressourcepersoner.
- Der skal være fokus på at skabe interesse og motivation i erhvervet til at støtte op om de politiske mål og være med til at øge økologiens udbredelse - via sammenligninger, promovinger, debatdage osv.
 - Eksempelvis viser "Det Økologiske Danmarkskort", hvordan status er hos de enkelte kommuner, angående økologiprocent i den offentlige bispisning. Det kan medvirke til at skabe et konkurrencemoment kommunerne i mellem.
 - Eksempelvis har Landbrug & Fødevarers debatdag i 2011 om økologiundervisningen på skolerne, skabt interesse hos landbrugsskolelederne. Efterfølgende har flere af skolerne taget ansvar og handlet i forhold til at synliggøre økologi i deres undervisningstilbud.
- Det er vigtigt at igangsætte initiativer så vidt muligt videreføres, selv om den politiske scene skifter. Eksempelvis - at den nye regering i høj grad har videreført de indsatser, der blev sat i gang under Henrik Høeghs økologivision.
- Det er godt med konkrete målsætninger som fx en fordobling af det økologiske areal i 2020. Det giver mulighed for at måle en fødevarerminister på, om der sker nok.

- Det bør dog udbredes, så andre ministre (fx miljøministeren) også tager ansvar for målsætningen.

m. Hvordan udnytter vi bedre potentialet hos de små innovative fødevareproducenter?

Udfordringer for de små innovative initiativer:

- Markedsføring
- At komme ud med produkterne; logistikken

Hvad kan man gøre for at forbedre situationen?

- Som udgangspunkt, er der et kæmpe marked, der gerne vil aftage produkterne, hvis de er af god kvalitet.
- Sætte investeringsrammen ned fra 300.000 kr. til et beløb, hvor mindre virksomheder har mulighed for at være med - kan have svært ved fx at købe udstyr etc. til så højt et beløb.
- Lave en dansk messe i stil med hollandske BioVak eller BioFach for, at man kan øge synligheden af produkterne og producenterne.
- Gøre det muligt, at de små virksomheder kan få penge til forskning for, at
 - dokumentere den kvalitetsmæssige forskel
 - gøre det muligt at udvikle ideér; holder ideén? Græsrodsforskning, Bottom-up.
- Lave et rejsehold, der kan rådgive om opstart af små virksomheder / markedsføring og omsætning.
- Lave et center for administration.
- Lave erfa-gruppe / netværk med fokus på fødevarekontrol og myndighedshåndtering.
 - Mange af de små virksomheder har ikke kompetencerne til at etablere en kontrol. Ville give stor værdi, hvis man kunne samarbejde omkring et professionelt set-up og vidende om erfaringer / udfordringer
 - "Indføre" troværdigheden; øge egenkontrol/selv-certificering.
- Lave nogle standarder/ "best practices" ved opstart af forskellige typer Virksomheder.
- Kigge på, hvad de gør i andre lande for at forbedre forholdene for de små og innovative.

Konklusioner fra dagen:**Hindringer:**

- Import er væsentlig større end eksport
- De tekniske udfordringer, der ligger i økologi
- Bæredygtighed
- Biogas
- De store finansielle udfordringer, der ligger i forhold til markedsstrukturen

Fremmere:

- Landmænd – der er rede til at tage udfordringerne op
- Øget eksport
- Væsentligt drive – øko. bespisning

Fortsat fokus på:

- Forskning
- Vækst
- Udvikling
- Uddannelse
- Markedsmæssige tiltag

Finansielle barrierer:

- Infrastruktur
- Samarbejdsform

Vi skal have fokus på de barrierer, der kan være for at løse op.
Vi skal have vendt import / eksport.

Den Europæiske Union ved Den Europæiske Fond for Udvikling af Landdistrikter og Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri har deltaget i finansieringen af projektet.

Projektet er støttet af Promilleafgiftsfonden for landbrug